

Bemærkninger til forslaget

Ifølge aftalen mellem syv af Folketingets partier i forbindelse med indgåelsen af »det nationale kompromis« af 30. oktober 1992 (memorandummet »Danmark i Europa«) kan Danmarks holdning til forsvarsforbeholdet og de tre øvrige forbehold kun ændres gennem en ny folkeafstemning.

Forslagsstillerne finder, at de vigtigste begrundelser for indførelsen af forsvarsforbeholdet ikke længere er aktuelle, og at Danmark på grund af forbeholdet har mistet indflydelse på et område, hvor Danmark har en klar interesse i at deltage. En afskaffelse af forbeholdet er derfor efter forslagsstillernes opfattelse i Danmarks interesse.

Hovedargumentet for indførelsen af forsvarsforbeholdet var bekymringen for den udvikling i EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, man på daværende tidspunkt mente at kunne forvente. To perspektiver var på det tidspunkt særligt fremme i debatten. Det var en bekymring for, at det i Maastrichttraktaten skitserede samarbejde på forsvarsområdet dels ville underminere Danmarks suverænitet og resultere i en europahær i EU-regi og dels ville svække NATO-samarbejdet på grund af udsigten til opbygningen af en parallel forsvarsorganisation i WEU-regi. Udviklingen i EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik efter 1993, ikke mindst samarbejdet på forsvarsområdet, er imidlertid gået i en anden retning.

EU's indsatsmuligheder på forsvarsområdet er i henhold til Amsterdamtraktaten begrænset til udførelse af snævert definerede opgaver inden for »den bløde del« af sikkerhedspolitikken, de såkaldte Petersberg-opgaver. Det drejer sig om humanitære opgaver og redningsindsatser, fredsbevarende og fredsskabende opgaver samt kampopgaver i forbindelse med krisestyring. Det er opgaver, der prioriteres højt i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik.

For at EU kan udføre en operation, der medfører anvendelse af militær kapacitet, kræver det, at ingen medlemslande modsætter sig operationen. Endvidere kan hvert enkelt medlemsland fravælge at tilmelde styrker til en given operation.

EU og NATO har i forbindelse med de såkaldte Berlin- og Berlin-plus-aftaler fra henholdsvis 1996 og 1999 opnået enighed om et forsvarsmæssigt samarbejde og en fremtidig arbejdsdeling i Europa. Der er blevet fastlagt principper for konsultation med NATO om militære spørgsmål og fastlagt rammer for de måder, hvorpå forbindelserne mellem EU og NATO kan udvikles. Det omfatter sikkerhedsspørgsmål, kapacitetsmål, betingelserne for EU's adgang til NATO's aktiver samt fastlæggelse af permanente konsultationsordninger. EU's udrykningsstyrkers begrænsede størrelse medfører yderligere, at mere omfattende krisestyringsoperationer fortsat skal varetages af NATO. EU's forsvars- og sikkerhedspolitik udgør desuden ingen trussel mod NATO's varetagelse af territorialforsvaret, da dette fortsat ligger i de enkelte medlemsstaters og NATO's regi.

Forsvarsforbeholdet har bevirket, at Danmark har måttet undlade at deltage i en række vigtige humanitære operationer på Balkan, f.eks. planlægning af evakueringsopgaver, minerydning, levering af nødhjælp og politiopgaver, alene fordi disse operationer foregik i EU-regi og omfattede militært personel. Tilsvarende må Danmark på grund af forbeholdet opgive at deltage i NATO's fredsbevarende indsats i Makedonien, hvis operationen som forventet overgår til EU's ledelse.

FN har tilkendegivet, at man fremover i højere grad vil basere sine sikkerhedsrelaterede indsatser på regionale styrker, hvorfor det må forventes, at EU på mandat fra FN fremover skal varetage og lede operationer af Petersbergtypen i EU's nærområder. I så fald bliver det på grund af forsvarsforbeholdet uden dansk deltagelse, hvis operationerne omfatter militært personel.

I forbindelse med EU's forestående udvidelse har ingen af ansøgerlandene taget forbehold på forsvarsområdet, ligesom samarbejdet på dette område også står åbent for europæiske lande, som ikke er medlemmer af EU. Fastholdelse af forbeholdet vil derfor alt i alt bevirke, at Danmark i et stærkt udvidet EU vil tale med mindre vægt i forbindelse med forsvars- og sikkerhedspolitiske initiativer i EU-regi.